

COM VIU UN POLÍTIC CRISTIÀ EL SEU COMPROMÍS EN UN AMBIENT BEL·LIGERANT *

per **javier madrazo lavín**

Agraïments

Eguerdi on / Bon dia

En primer lloc, vull agrair molt sincerament la invitació del grup Sant Jordi i del Diari *El Punt Avui* a participar en la Tribuna Joan Carrera. I particularment a Marcel Joan Alsinella sobre el qual ha recaigut el pes fonamental de la coordinació i organització de l'acte. Dono fe que Marcel pertany al corrent "insistencialista" la qual cosa és una garantia per al dinamisme i la puixança d'aquest col·lectiu. Així mateix, vull agrair-vos l'assistència i generositat per dedicar aquest moment del dinar, normalment reservat a la família, a compartir amb mi aquesta trobada. És un honor per a mi comptar amb l'acompanyament, en la presentació d'aquest col·loqui i de la qui els parla, de Gabriela Serra, una militant i activista de llarg recorregut, que ha mantingut, en tot moment, la coherència entre la seva fe cristiana i el seu compromís polític anticapitalista i feminista, defensant sempre els drets humans, els drets socials i els drets nacionals.

Vull felicitar els grups organitzadors, i als quasi 20 col·lectius que doneu suport a aquesta Tribuna que compta amb una llarga trajectòria i activitat.

Una iniciativa inspirada en un autèntic referent eclesial i social, com ho fou el Bisbe Joan Carrera i Planas. La qual cosa cobra més actualitat, encara, en un moment en que l'episcopat espanyol segueix amb el fre de mà posat, quan no remant a la contra, respecte l'impuls de renovació de l'Església, liderat pel Papa Francesc. Es troben a faltar Bisbes valents, encarnats en la realitat i amb veu profètica, de la talla de Joan Carrera i Planas. Sempre va estar al costat dels més desafavorits, especialment els immigrants, treballant pels drets humans i les llibertats cíviques, i compromès amb la llengua i la cultura catalana. I això ho dic malgrat que les seves opcions i militàncies polítiques, abans

de ser elegit Bisbe, no coincidien amb les meves. Reconec que em sembla molt atractiu i original el format de dinar-col·loqui d'aquesta trobada. Espero que les meves paraules no us impedeixin gaudir del dinar..

Introducció

Abans de res, vull aclarir tres coses.

D'una banda, vull assenyalar que en aquest moment no tinc un compromís polític d'allò que es coneix com de "primera línia", és a dir, de caràcter institucional, partidista i mediàtic. Quan vaig acabar el meu lliurament i dedicació exclusiva a la política, després del pas pel Parlament i el Govern Basc, vaig reincorporar-me a la meva feina com a professor en un Institut Públic de Batxillerat i Secundària. En l'actualitat estic jubilat. En aquests darrers anys la meva militància política s'ha centrat més en el camp de la lluita ideològica i cultural, a afavorir el pensament crític en la societat mitjançant l'organització d'actes, taules rodones, publicació d'articles d'opinió...

D'altra banda, vull deixar clar que no pretenc dogmatitzar sobre el títol d'aquest àpat-col·loqui. Em limitaré a traslladar la meva experiència i la meva vivència personal al llarg de la meva trajectòria política.

Finalment, haig de dir-vos que el meu compromís polític s'ha concretat en tot moment en mediacions considerades d'esquerra. Per això quan em refereixo a la meva experiència ho haig de fer necessàriament des d'aquesta òptica. No voldria que ningú se sentís incòmode per això.

La meva experiència i vivència

1) La meva experiència com a militant cristià en l'àmbit eclesial i en el polític.

En primer lloc vull expressar quina ha estat, i és, la vivència com a militant cristià, en el camp de l'esquerra, de la meva fe en Déu i, més concretament, del seguiment de

Jesús, tant cap a dins l'Església, com cap enfora, en un mitjà no sols aconfessional, sinó, a voltes, bel·ligerant i antiteista.

Al llarg dels anys, com a militant obrer cristià he viscut i experimentat les profundes barreres d'incomunicació i de desconfiança que han existit històricament entre amplis sectors de l'esquerra i de l'Església. Barreres que considero imprescindible trencar.

Aportaré dos fets il·lustratius que expliquen aquesta vivència:

El primer es refereix a l'àmbit eclesial; l'any 1987. Quan vaig comunicar al Bisbe, dels considerats "oberts" en l'episcopat espanyol, i per causa de l'encàrrec pastoral que tenia, la meva afiliació a CCOO, al PCE-EPK i a IU va posar cara de sorpresa dient-me que era una cosa "estranya" i em va "suggerir" que renunciés a l'encàrrec que, en matèria de joventut, tenia a la meva parròquia de Rekalde.

Aquesta actitud de desconfiança s'ha mantingut al llarg del temps. No he estat "sant de la seva devoció" per a l'aparell de l'Església; cosa que, he de dir, no m'ha importat el més mínim. De fet, malgrat la meva llarga trajectòria en el compromís polític, mai no s'ha tingut en compte el meu testimoni, com esteu fent vosaltres, quan he hagut de presentar experiències de cristians presents en la vida pública. Així s'acompleix allò que ningú no és profeta a la seva terra.

Vaig entendre, i entenc, que el compromís en el camp de l'esquerra anticapitalista és el més coherent a la llum dels criteris d'actuació política derivats de l'Evangeli. Però és evident que, avui, a la nostra Església, són altres les opcions i mediacions que es consideren "normals", plenament acceptades i assumides per la institució .

El segon fet es refereix a l'àmbit polític; té a veure amb la presentació del llibre, fa tres anys, al costat de l'investigador i catedràtic de física Manuel Tello, a la seu d'Ezkerra-Berdeak, escrit pel magnífic teòleg, i bon amic, que ha participat recentment en aquesta Tribuna, Jesús Martínez Gordo "Ateos y Creyentes, qué decimos cuando decimos Dios". Quan parlàvem d'on fer la presentació de la seva publicació li vaig comentar: ¿i per què no a la seu d'EB? Per què no presentar un llibre sobre Déu, a partir de les evidències científico-positives, en una organització laica i aconfessional? Reconec que alguns membres de l'equip directiu d'EB van mostrar certa incomoditat, quan vaig proposar oferir el saló d'actes per a la presentació d'aquest llibre.

A priori, sembla més apropiat presentar els temes religiosos en àmbits eclesials.

Tanmateix, aquest és, al meu parer, una visió simple i reduccionista.

I és que en clau intimista i evasiva, en aquesta posició coincideixen aquells sectors cristians, amb aquells altres, que en clau excloent i bel·ligerant i des de posicions laïcistes, neguen la dimensió social i política de la fe.

Motiu pel qual consideren, que l'interior de les Esglésies és el lloc "natural" per a l'abordatge dels temes referits a les qüestions "espirituals".

Per contra, tot allò que és humà ha de concernir a l'Esquerra. La pregunta per la transcendència se l'ha de fer tota persona, d'una o altra manera. És una qüestió antropològica. Des de sempre l'ésser humà s'ha interrogat pel més enllà, per l'origen de la creació, pel sentit de la vida, de la història, de la mort... Per tant, aquest és un assumpte que ha d'estar en el centre de la "res pública". Per cert, és de destacar la gran assistència de públic a l'acte de presentació del llibre. Més de dues-centes persones. De procedència molt plural. En un ambient de gran respecte i tolerància. La qual cosa va posar de manifest que la societat, més enllà de prejudicis i sectarismes, assisteix amb normalitat, i amb gran interès, al debat sobre l'existència de Déu. Moltes vegades des de la modernitat es diu que els creients són "pietosos", abnegats i compromesos amb les bones causes, però incapaços de donar raó de la seva Fe, motiu pel qual, molts la consideren irracional i subjectiva.

Per això, em semblen molt positius, i imprescindibles, actes com el celebrat amb motiu de la presentació del llibre al qual m'he referit. Cal que tots (ateus, deistes i teistes) donin raó de la seva "fe" en "espais públics" des del contrast i la confrontació (pacífica i serena) d'idees.

En la mateixa línia, he d'assenyalar que en el si de la meua organització política, hi ha hagut sectors que, pel fet de confessar-me obertament cristià, m'han mirat amb sospita i recel. Fins i tot van arribar a dir, i a escriure, que era un infiltrat del bisbat. Tot i que he de dir en honor a la veritat, que molts altres companys/es, em van acollir des del principi amb absoluta normalitat.

En el meu recorregut vital i militant, he tingut sempre un sentiment d'apàtrida, de "tocat de l'ala", com si no "encaixés" plenament ni en l'Església ni en la meua organització política. He entès que és el preu a pagar per intentar viure una consciència unitària, no dual o escindida. Per integrar de forma harmònica, la identitat cristiana i el compromís polític. És el que Alfonso Carlos Comín va recollir al seu llibre: "Cristians al Partit, Comunistes a l'Església".

Em sembla que l'esquerra "s'ho ha de fer mirar". És veritat que en nom de les religions s'han comès barbaritats (inquisició, croades...), de les quals ens avergonyim els

cristians catòlics. Però el mateix es pot dir del comunisme (purgues estalinistes, genocidi cambodjà liderat per Pot Pol...). Tanmateix i malgrat això, perquè alguns haguem militat, amb orgull, al PCE, i reconeguem les aportacions fonamentals del comunisme, a Espanya sense anar més lluny, en la lluita antifranquista, per la democràcia, les llibertats i la justícia social.

El cristianisme ha tingut, i té, un enorme potencial alliberador i humanitzador, al qual l'esquerra no pot ser aliena. És a la base de les principals transformacions socials, moviments de solidaritat i avenços en matèria de drets humans, al llarg i ample del món. Per tant, resulta un error garrafal deixar que la dreta s'apropriï del "relat" religiós, quan aquesta ideologia i cosmovisió, és la més allunyada dels valors de l'Evangeli.

Una dreta que mutila l'Evangeli en negar la dimensió política de la fe cristiana. Com va dir Helder Câmara: "Si el Papa abraça un pobre l'anomenen sant, però si es pregunta per què ho fa l'anomenen comunista".

L'esquerra ha de tenir cura de no "tirar el nen amb l'aigua de la banyera". No es pot confondre la crítica, legítima i necessària, a una bona part de la jerarquia de l'Església, pel seu immobilisme, i en molts casos, connivència amb el poder, amb la manca d'empatia amb una proposta, el cristianisme, que ha de ser aliat i "company de viatge" de la política, en la lluita per un món millor i més just.

2) Interpel·lacions rebudes des dels àmbits socials i polítics

Hi ha dues qüestions que han allunyat moltes persones de la identitat Jesu-cristiana:

el problema del mal al món i un model d'església esclerotitzat.

A) Déu no vol el mal ni el nostre dolor

Una interpel·lació recurrent que em plantegen moltes persones, d'aquest entorn ateu i agnòstic que m'envolta, es refereix a l'existència del mal al món. Per què si Déu és bo permet el patiment i la mort de persones innocents? ¿Si Déu ho pot tot, per què permet tant dolor injust al món? Reconec que és una qüestió que no té fàcil resposta. Ens envolta el Misteri.

Em sembla molt suggeridora la idea d'un Déu que conviu "pacíficament" amb la llibertat humana, perquè és així com Ell mateix va concebre l'ésser humà des de l'inici

dels temps. Fins i tot per prendre decisions que l'allunyin del projecte d'humanitat que Déu anuncia a través de Jesús.

El dolor no és un càstig de Déu. Cal assumir-lo com una dada de la realitat, però en la mesura del possible, cal tractar d'evitar-lo, en nosaltres i en els altres, perquè Déu no vol el nostre dolor. Déu vol la nostra alegria i el nostre benestar.

Ens trobem, per tant, davant el misteri d'un Pare i Mare que prefereix crear-nos, a no crear-nos. És veritat que ens ha creat finits, i capaços de ser inhumans amb els nostres semblants. Però també capaços del millor: d'estimar i fer el bé, de ser feliços, de riure, gaudir i fruit de tants plaers que ens ofereix la vida. Déu ens crea perquè entén que la vida val la pena ser viscuda i gaudida.

Sabent això, Déu, per amor, no ens deixa "tirats", s'abaixa, i fent-se un de nosaltres, assumeix la nostra finitud, i ens acompanya en tot moment, en el nostre pelegrinatge per aquest món, fent-nos veure el camí de la felicitat i de la vida en plenitud.

Ho recull molt bé el teòleg gallec, Andrés Torres Queiruga:

"Déu, perquè és capaç de crear-nos des del no-res, té també poder per no deixar-nos-hi recaure, rescatant-nos de la mort, convertida així en l'últim enemic a ser vençut. Mentrestant, acompanya en el camí; el mal no és càstig, sinó el peatge inevitable del creixement en tota existència finita... No cal atribuir el mal a Déu, que per definició, és l'Anti-mal, sinó a la finitud humana... La resurrecció de Crist és la victòria de l'amor sobre l'arrel del mal, una victòria que no "passa per sobre" del patiment i la mort, sinó que els traspassa, obrint un camí en l'abisme, transformant el mal en bé, signe distintiu del poder de Déu".

Déu no vol el nostre dolor, ni va voler el dolor de Jesús. El dolor s'ha d'evitar i suprimir, si es pot. Però hi ha dolors inevitables, bé per la mateixa naturalesa humana que és feble i finita, bé perquè hem d'afrontar-lo, en defensar els drets humans, en promoure el regne de Déu. Però el que salva no és el dolor amb què ens trobem, sinó el bé que podem fer. El dolor, en si mateix, no té cap valor salvador.

En aquest punt, em sembla fonamental subratllar la confiança dipositada per Jesús en aquests terribles moments: "Pare, a les teves mans encomano el meu esperit". És la confiança dipositada en un Déu que és Amor, al qual no li resulta indiferent el sofriment dels seus fills/es.

Acostumo a comentar, als meus companys i amics ateu, que la fe en el Déu Jesu-cristià i uni-trinitari no elimina els problemes que són comuns a deistes, teistes i ateu. En qualsevol cas, més enllà de les insuficiències de les explicacions deistes o teistes, em semblen molt més consistents des del punt de vista racional que les explicacions atees,

que més enllà de negar Déu, es limiten a proposar el silenci com a explicació al problema del mal i de la mort dels innocents.

B) La urgent reforma de l'Església

Una altra de les interpel·lacions té a veure amb l'Església. Moltes vegades aquest diàleg amb l'ateisme queda "contaminat" per la visió que en aquesta societat secularitzada es té de l'Església. Aquesta és una de les principals polèmiques que he tingut, en els diferents àmbits socials, polítics i institucionals en què m'he mogut, i em moc. Se m'ha preguntat, de manera explícita o implícita, per què continuo pertanyent a aquesta Església que porta camí de ser més un residu que una proposta significativa per al món d'avui. Reconec que és difícil anunciar que l'Església porta un tresor en gerres de fang. O que és santa i pecadora alhora.

Veritablement, l'actual model d'Església patriarcal i clerical, és un obstacle molt gran per poder presentar Jesucrist com a camí d'alliberament i com a oferta de sentit al món contemporani.

Aquest model d'Església no connecta, almenys a Occident, amb una ciutadania que valora, cada vegada més, la participació en la presa de decisions o la igualtat entre homes i dones.

Com bé assenyala, González Faus: "l'Església no podrà fer més evangèliques les seves conductes cap enfora si no converteix les seves estructures cap endins".

És molt anacrònica, a la llum del pensament modern, una institució en la qual el poble de Déu no participa en l'elecció dels Bisbes; en la qual les dones tenen vetat l'accés al sacerdoci i són tractades com a ciutadanes de segona; en la qual no hi ha separació de poders, en la mesura que el poder està concentrat en una minoria (ministeri ordenat); en la qual la majoria laïcal continua tenint un paper subaltern i secundari.

Una Església del poder on només els homes manen, una Església separada entre els de "dalt" i els de "baix", no pot ser l'Església de Jesús, en la qual ens tractem com a germanes i germans.

Des del meu punt de vista la minoria preconciliar que "va perdre" el Concili Vaticà II ha acabat imposant les seves posicions per la via dels fets, recolzada pels successius papats de Joan Pau II i Benet XVI.

El Codi de Dret Canònic és la culminació d'aquest procés involucionista. Hi ha una distància "sideral" entre el Concili Vaticà II i el Codi de Dret Canònic.

Comencen a alçar-se veus demanant un nou Concili (Concili Vaticà III) com a únic espai possible en el qual abordar les necessàries reformes estructurals que necessita la nostra Església.

La iniciativa "pro Concili-Concili des de baix" posada en marxa a la diòcesi de Rottenburg-Stuttgart, assenyala que "l'Església només pot complir eficaçment la seva missió de transmetre el missatge joiós de l'Evangeli, si és creïble. Les estructures de poder monàrquiques, el clericalisme masculí, el celibat obligatori, una moral sexual rígida i nombroses fixacions dogmàtiques no són part del missatge bíblic de salvació, sinó les relíquies del 'congelador' de la història de l'Església que bloquegen el camí d'innombrables persones cap a l'evangeli.

No és possible que l'Església tingui èxit a l'hora de sostenir la "torxa de l'esperança" mentre s'identifiqui en la societat com una petita minoria amb estructures de lideratge antidemocràtiques, amb una doctrina incomprendible i amb una litúrgia amb un llenguatge incomprendible. Només pot funcionar en una Església que formula un missatge de manera atractiva per a la gent d'avui i que és escoltada perquè viu el que proclama. En definitiva, estem davant d'una Església molt allunyada de les característiques que ha de tenir la comunitat dels seguidors de Jesucrist.

Aquest model sintonitza, fonamentalment, avui, amb el pensament conservador i de dretes. No és casualitat que els grups que estan creixent i desenvolupant-se amb més força, en molts casos, amb l'impuls decidit de la jerarquia, són els de tall espiritualista i tradicionalista. Grups que no vinculen la Fe amb la Justícia i amb el compromís amb els empobrits; que no qüestionen un model d'Església que té les seves bases en el concili de Trento; que accepten acríticament aquest sistema econòmic capitalista generador de pobresa i desigualtat.

Reconec que es viu amb molta preocupació l'apropiació que fa del cristianisme, la dreta política i els grups eclesials de pensament conservador.

Fan una defensa tancada del no nascut, cosa que comparteixo, però s'obliden del nascut, de les persones que pitjor ho passen.

No totes les opcions són assumibles i coherents amb l'Evangeli, per molt que aquestes persones es persignin i vagin molt a missa, i encara que comptin amb el suport entusiasta d'una part de la jerarquia de l'Església.

Em refereixo a opcions polítiques o socials:

que neguen la violència masclista, que criminalitzen la immigració i els immigrants permetent la seva mort i explotació; que neguen el canvi climàtic; que defensen la propietat privada amb caràcter absolut i incondicionat encara que sigui al preu

d'impedir l'accés a les necessitats bàsiques (pa, sostre i treball) d'àmplies capes de la societat; que defensen un sistema de producció i consum capitalista de caràcter productivista, generador de pobresa i desigualtat, depredador del medi ambient i que posa l'obtenció de beneficis sense límits, per sobre de les necessitats de les persones.

Em resulta difícil viure en comunió de fe, i compartir espais comunitaris amb aquestes persones. A més, resulta sorprenent i desconcertant, comprovar el suport i complicitat amb què compten, d'una bona part de la jerarquia de la conferència episcopal espanyola. Malgrat aquest malestar, em vaig dir a mi mateix que abans se n'aniran ells/es que jo.

No és d'estranyar l'allunyament, de l'Església, i el que és pitjor, de l'adhesió a la identitat cristiana i al seguiment de Jesús, llevat d'excepcions, del moviment obrer, dels intel·lectuals i científics, dels joves i del moviment estudiantil. La fe i la defensa del capitalisme són conceptes incompatibles. L'esquerra i el cristianisme, sense confondre's, comparteixen en la praxi, un projecte emancipador, representen valors comuns d'igualtat i justícia; mentre que la dreta i el pensament conservador se sustenta en la defensa del benefici propi il·limitat i en l'egoisme de classe.

En aquest context, s'entén, per exemple, el treball compartit entre militants marxistes i cristians de base en els anys de la dictadura a Espanya.

De fet, moltes vegades, m'he trobat més identificat, amb el testimoni i militància, de moltes persones, que considerant-se atees o agnòstiques, representaven, a la pràctica, millor els valors de l'evangeli de Jesús, que moltes altres, que considerant-se molt cristianes i devotes, eren alienes als sofriments i patiments, de tants homes i dones al llarg i ample del món. Companys/es i camarades, capaços d'entregar-se en cos i ànima, a la causa de la lluita contra la pobresa, per les llibertats democràtiques i la justícia social. Fins i tot pagant un alt preu per això (repressió, acomiadament, presó, exili, tortura...).

La meva experiència personal avança en aquesta direcció. Al llarg de tota la meva trajectòria vital, la coincidència i la convivència entre persones d'esquerra, i homes i dones cristians, han estat una constant: en el moviment estudiantil, en l'objecció de consciència, en les primeres associacions de barri, en l'activisme pacifista, en la lluita obrera, en la militància polític/partidària, en el món de les ONG....

Els qui ens sentim i ens reconeixem com a cristians/es, hem de mantenir una presència activa, en les accions i projectes transformadors, que fan bandera de la utopia, i assumeixen els principis i valors que millor connecten, amb el pensament i la proposta de vida de Jesús.

Com a regal de l'Esperit, la figura del Papa Francesc ha emergit en l'última dècada, com a signe d'esperança i glopada d'aire fresc. En l'àmbit dels sectors progressistes i d'esquerra, el seu discurs i gestos profètics, han recuperat bona part del crèdit perdut sota els mandats de Joan Pau II i de Benet XVI. Aquest Papa, mort fa 10 mesos, posant l'èmfasi en la veritat, concep l'Església com a "saler", és a dir, com a "far i guia" d'aquesta societat, encara que, de vegades, hagi de convertir-se en "fortalesa assetjada". Per contra, Francesc, prioritzant la misericòrdia, concep l'Església com a "sal i llevat", una Església "en sortida", "hospital de campanya", i "mare més que mestra".

Dit d'una altra manera, el front conservador de l'Església (catocapitalistes o teoconservadors) vol, primer la "confessió dels pecats" i després "curar les ferides". Per a Francesc, per contra, davant de tot, i sobretot, Déu és misericòrdia, i l'ésser humà només pot reconèixer el seu pecat si és abraçat amb misericòrdia. El mandat de Francesc està facilitant el diàleg de la Fe i la Cultura. Està permetent trencar murs i estendre ponts, entre posicions que han estat molt allunyades entre si. Amb aquest Papa, l'Església, malgrat totes les seves contradiccions, està guanyant un respecte que havia perdut. Això cobra més importància si és possible, en el context geopolític en què vivim, de gran incertesa i angoixa, amb grans amenaces que planen sobre la humanitat: guerres, canvi climàtic, amenaça nuclear, recessió econòmica, augment de les desigualtats, violència de gènere....

Bergoglio s'ha erigit en un referent per a creients i no creients, sobretot en un moment en què hi ha un gran dèficit de lideratges polítics que contribueixin a obrir horitzons d'esperança; a donar alè ètic i alimentar l'esperança en un món millor; a oferir respostes i alternatives; i a preferir el bé comú a altres interessos tèrbols. De tota manera, no hi ha cap mena de "papolatria". Si bé considero que el Papa Francesc ha obert una nova etapa, amb discursos renovats, que està ajudant a aixecar els ànims i les il·lusions, també sostinc que, passats deu anys de pontificat, no ha estat capaç d'implementar les reformes estructurals que necessita l'Església. Falta passar de les paraules als fets. I no em serveix això, que té moltes pressions dels sectors preconciliars i de la poderosa cúria vaticana. Ja sabem que això és cert. Però es necessita més coratge evangèlic i força profètica per donar un "cop de timó" i evitar la deriva en què es troba l'Església, almenys a Occident. En aquest sentit, valoro enormement el Sínode que ha posat en marxa a l'Església Universal, i que està tenint lloc al llarg d'aquest mes d'octubre. Essent positiu el procés d'escolta al Poble de Déu, però, es queda curt. Resulta insuficient. M'uneixo a les paraules de Julia Knop, doctora en antropologia teològica i professora en teologia dogmàtica, referint-se al procés Sinodal: "només l'elit del lideratge eclesiàstic jutja, si el que els fidels entenen important està inspirat per l'Esperit Sant o no. Els presidents de les Conferències

Episcopals Europees, ells sols, tancaran el document final i decidiran quins són els resultats d'aquesta etapa. Però res sobre els impulsos reformistes. No es tractava d'això, sinó només de realitzar una "experiència sinodal". Els processos sinodals, tal com els entenen els romans, no serveixen per formar i formular una voluntat comuna, sinó per al judici episcopal. Aleshores, els laics se n'hauran anat fa molt de temps. És molt possible que l'Esperit Sant se n'hagi anat a casa. Perquè parla l'idioma del poble. No se'l pot domar, ni en els minuts de silenci ni en l'autoreflexió episcopal. "Bufa on vol". Thomas Söding, vicepresident del Comitè Central de Catòlics alemanys, es pregunta si és "un dret diví" que a l'Església només governin els bisbes i els ministres ordenats.

Per contra, valoro de forma extraordinàriament positiva, la iniciativa del Camí Sinodal Alemany que està aprofundint de manera molt seriosa, decidida i valenta, en un veritable procés de sinodalitat i corresponsabilitat. Estan abordant els veritables "nusos gordians" de la necessària reforma estructural de l'Església: el model absolutista i cupular en la gestió del poder, l'obsoleta moral sexual, replantejar el ministeri ordenat i la marginació de la dona.

El Camí Sinodal Alemany, al costat del Sínode de l'Amazònia, són les dues iniciatives més esperançadores que ha viscut l'Església Catòlica en els últims quatre anys. Estan obrint camí, i anticipant el nou temps que, més aviat que tard, s'ha d'obrir pas a l'Església, si veritablement vol ser la comunitat que anuncia, i no amaga, la Bona Notícia de l'Evangelí.

Davant els que em pregunten què "pinto" en aquesta Església, jo els dic que en aquesta Església, amb totes les seves imperfeccions he descobert el major "tesor", Jesús el Crist, que dóna ple sentit a la meva vida. L'alternativa, per tant, no passa per "muntar" una Església paral·lela, sinó per transformar-la des de dins i des de baix. Com diu Congar: "No cal fer una altra Església, sinó una Església altra, diferent".

3) De la bel·ligerància a la indiferència

He militat en organitzacions polítiques i sindicals compostes majoritàriament per persones allunyades de l'Església, que no li són obertament hostils.

Des de sempre he mostrat sense taps, ni ambigüitats la meva identitat cristiana i la meva pertinença a l'HOAC (Germandat Obrera d'Acció Catòlica).

El capitalisme està generant una (in)cultura materialista i consumista que se'ns introdueix fins al "moll de l'os". Per això, tot el que signifiqui "eivar-se" sobre aquesta

visió, cap a realitats no tangibles, abraçant per la fe altres dimensions de l'existència, és vista com a contrària a la maduresa de la raó i del progrés humà. S'ha interioritzat la falsa creença que negar Déu és reafirmar l'ésser humà i apostar pel desenvolupament de les civilitzacions.

En aquest context és molt freqüent trobar-te amb creients que viuen una fe vergonyant i acomplexada sota el temor a ser acusats d'ignorants i "missaires". D'aquí, que en el diàleg amb els meus companys ateu o agnòstics, he volgut posar sempre de manifest que tanta Fe tenim els creients com els no creients. Els uns creiem que hi ha Déu. Els altres creuen que no existeix. Ningú no pot demostrar la seva postura des d'una perspectiva empírica o científica.

En els últims anys he notat una evolució en els sectors, que se situaven en l'ateisme militant, que mostraven una enorme bel·ligerància davant de tot el que sonés a "cosa espiritual". Estaven instal·lats en la visió de la religió com a "opi del poble". La religió segons aquesta concepció seria una creació de les classes dominants perquè les classes dominades acceptin resignadament (el món com a "vall de llàgrimes") les penúries, explotació i dominació a les quals es veuen sotmeses. Sota la promesa que seran compensades i premiades generosament i abundantment en la vida eterna (cel). Aquesta afirmació ha quedat superada per la praxi de tants cristians/es al llarg i ample del món. El lliurament de tants, fins a donar la vida en molts casos, s'explica des de l'adhesió a un Déu que és Amor, i que té un projecte de fraternitat i de salvació per a la humanitat, amb una identificació especial amb els empobrits i crucificats. Els moviments i organitzacions de solidaritat i de defensa dels Drets Humans: contra l'exclusió, la pobresa o les guerres; en favor de la igualtat, el medi ambient, les minories ètniques, els immigrants... no s'entenen, sense la presència i treball entusiasta de tants/es seguidors de Jesús. Es diu que en els conflictes armats, quan cal evacuar el personal estranger, pel risc que corren les seves vides, són els missioners/es els que es neguen a sortir, decidint córrer la mateixa sort que les poblacions autòctones. Perquè alguns els vinguin a dir que la religió és l'opi del poble! Seran un altre tipus d'adulteracions de l'evangeli, convenientment finançades des dels poders econòmics que dominen el món, que busquen neutralitzar el veritable missatge d'alliberament que implica el seguiment de Jesús de Natzaret.

Es podria dir que s'ha produït un trànsit de la bel·ligerància a la indiferència. Tal vegada perquè aquests sectors laïcistes hagin percebut que ha decaïgut l'amenaça de la Religió, en la mesura que s'està diluint com un "carreró sense sortida", fruit de la secularització dominant a occident, i de la negativa a transformar un model d'Església obsolet que ofegui els sectors més dinàmics de la nostra societat.

4) Diàleg sense complexos però amb empatia

Al llarg de la història són moltes les veus que han proclamat la confrontació directa entre ciència i religió. La primera (ciència), suposadament avalada per fets irrefutables, negaria la validesa de la segona (religió), sustentada, pressuposen, en falses creences i testimonis sense cap rigor. És a dir, les persones més cultes i amb més coneixement haurien de ser, per lògica, atees, i les persones més ignorants i incultes no tindrien més opció que buscar refugi en deïtats i grans mentides per dotar de sentit les seves vides. Aquest raonament no deixa de ser pervers.

Implica un elitisme cultural, que estableix una barrera entre persones suposadament formades i persones presumptament ignorants. De fet, es construeix un missatge que associa religió amb desconeixement i endarreriment, i ateisme, en canvi, amb modernitat i ciència.

Són moltes les persones que han estat reconegudes per la seva gran tasca en el món de la ciència i, alhora, han estat creients, d'una o altra confessió: Pasteur, Fleming, Marconi, Ramón y Cajal... La llista seria molt extensa.

La religió ha estat i és present al món des dels seus orígens; l'ésser humà sempre ha buscat respostes al misteri de la vida. En totes les cultures i arreu del món, sense excepció, la religió ha ocupat un lloc preferent.

És cert, que els avenços científics resolen enigmes que en altres temps es van atribuir a éssers sobrenaturals i a déus.

No s'ha d'oposar la ciència a la religió. Aborden dimensions diferents de la realitat. Hi va haver un temps en què la religió, en base a una interpretació fonamentalista de la Bíblia, va pretendre oferir respostes a qüestions que no eren de la seva competència.

En l'actualitat es produeix un moviment pendular. La ciència, des d'una visió prepotent, pretén abordar qüestions que surten del seu àmbit, el de l'experimentació empírica. Segons F. Savater només existeix la civilització científicotècnica. En la mateixa línia, Gonzalo Puente Ojea assenyala que: "en no ser cognoscible Déu de manera empírica (pesable, visible, palpable, mesurable o tangible), calia concloure que no existia, ni era racional ni veritable".

La ciència investiga "com són les coses" (saber científic) però no és capaç de respondre al "perquè últim de les coses" (saber filosòfic i teològic). Ni la ciència ha d'envair el camp de la religió ni a la inversa. Són sabers complementaris. Amb mètodes cognoscitius diferents: la falsació per al saber científic, i l'argumentació racional per al

saber filosòfic i teològic. Assenyala Collins: "la ciència i la fe s'enforteixen entre si com dos pilars imbatibles que sostenen l'edifici anomenat Veritat". Ens preguntem per la manera de situar-nos els cristians en una societat com la nostra, fortament secularitzada, quan no bel·ligerant, davant el fet religiós. Ho fem en un moment de replegament intel·lectual, dels cristians i catòlics, a causa de l'ofensiva laïcista o a les posicions retrògrades, conservadores o contràries a l'Evangeli de molts membres i autoritats a l'Església.

Seria condemnar el cristianisme a la irrellevància si optéssim per tancar-nos en la sagristia a la calor de l'estufa de l'espai eclesial davant el "fred" que fa fora. El mateix succeiria si caiguéssim en la temptació del camí fàcil, però estèril, de demanar una adhesió cega i irracional de l'Evangeli en base a la fe o al dogma. Per contra, si volem que el missatge cristià sigui significatiu, en el món d'avui, hem d'acceptar el desafiament de "jugar el partit" en el terreny de joc de la raó, promovent un diàleg valent i sense complexos, això sí, des del respecte i l'empatia, amb el món, la ciència, l'ateisme i l'agnosticisme amb l'únic suport d'un argumentari racionalment consistent, capaç d'establir un diàleg amb el pensament modern i il·lustrat.

Diàleg sustentat sobre la base d'una convicció profunda: l'espiritualitat Jesu-cristiana i uni-trinitària, representa una proposta "potent", des del punt de vista espiritual i teològic, a traslladar avui, a un món necessitat d'ofertes de sentit. Proposta, això sí, molt rutinària i manejada, així com poc valorada, reconeguda i experimentada. Per això, davant l'ateisme i les noves espiritualitats, hem de defensar, sense complexos, la nostra veritat, defensant la major consistència i fermesa racional de l'explicació deïsta i teïsta. Utilitzant per a això una sòlida i contrastada argumentació racional i l'enorme instrumental probatori que ofereixen les evidències científiques.

A) Davant l'Ateisme

Més que demostrar científicament l'existència de Déu, pretensió estèril, l'explicació creient, serà acceptada, enfront de la posició atea, per la suficient força i pes, dels arguments i de les evidències científiques.

El model teïsta Jesu-cristià, ha viscut ple de complexos, davant d'un ateisme, que presumia de tenir la ciència i la raó del seu costat.

El cert és que l'explicació fortuïta o fonamentalista del món, peca d'una forma intel·lectual ociosa o indolent que porta a la irracionalitat o sacralització de la ignorància.

No em satisfà en absolut la posició d'un ateisme o agnosticisme, que sosté, que va essent hora de donar mort a la idea de Déu, i d'assumir d'una vegada per totes, que no hi ha més realitat que la realitat finita. Una finitud que cal acceptar-la amb pau, calma i de forma no problemàtica. Ho sento, però a mi aquesta explicació no em deixa, de cap manera, satisfet.

Em diuen, els qui sostenen aquesta postura, que no hi ha res que no pugui ser verificat empíricament. I per tant, l'hem de tirar al cubell del no saber, de la mitologia, de l'irracional, del subjectiu.

Em sembla un error flagrant reduir el què és real a l'empíricament comprovable. Com si només allò que és material, fos l'únic veritable pel sol fet de ser objectiu, determinat i concret.

La realitat no es pot reduir, ni confondre, amb la matèria. L'amor, la llibertat, la bellesa, Déu, són realitats que transcendeixen el material. De fet, són la clau que explica i decanta les principals decisions que pren una persona al llarg de la seva vida. Coneixem de la seva existència, a través de les seves transparències, empremtes, remors i senyals, en el nostre "dia a dia", al Cosmos, a la història, a la biologia...

En aquest diàleg sobre l'existència de Déu acostumo a referir-me a la contemplació d'aquest univers grandios, inabastable i bell com cap altra cosa.

Els pregunto si aquesta realitat esglaiadora, per la majestuositat i solemnitat de la natura o el firmament, no els porta a preguntar-se per l'Ésser Superior que l'ha creat, pensat o planificat se l'anomeni com se l'anomeni.

Em reconeixen que en aquesta contemplació, igual que el filòsof francès André Comte-Sponville, han experimentat una pau, serenitat, alegria i una felicitat immensa. Que els agradaria que aquests moments i aquesta experiència joiosa es pogués perpetuar durant tota la seva existència.

Però, tanmateix, no tenen la necessitat de transcendir, en la recerca d'un ésser superior, faedor de tot el que existeix. A això l'anomenen "infantilisme" i "escapisme". Em diuen: "gaudeix-lo, assaboreix-lo... i punt". Se senten còmodes en la immanència. Aquesta experiència, diuen, no els projecta al misteri, ni és transparència d'alguna cosa o d'Algú (Déu) .

Quan mostro la discrepància, m'assenyalen, de manera relativista, que totes les opinions són legítimes, a la qual cosa els contesto, que seran legítimes, però no igualment consistents des del punt de vista racional.

Els dic que respecto la seva experiència, però no em convenç la seva explicació. Fonamentalment, perquè instal·lar-se exclusivament en l'experiència, suposa mutilar la raó.

L'explicació atea o materialista renuncia a aplicar el principi de causalitat. El preguntar-se "per què", suposa un principi fonamental, en tot saber modern que vulgui aportar una explicació racionalment fundada, i que vulgui ser tingut en consideració per la comunitat científica.

Una cosa és descriure la realitat i una altra és explicar-la. És a dir, preguntar-se pel perquè, del conjunt d'evidències antropològiques, històriques, astrofísiques i proto-biològiques. Mai m'ha convençut l'explicació que les coses són així "perquè sí". Acostumo comentar als meus companys ateus i agnòstics, que en la contemplació de les meravelles de l'univers i de la natura, es queden en els efectes (plaer, serenor...), però renunciïn a analitzar les causes, és a dir, a buscar realitats fonamentades que expliquin i "sostinguin" una explicació consistent des del punt de vista racional. Pannenberg assenyalarà que la veritable alienació la pateix l'ateisme, per auto-limitar-se i auto-incapacitar-se a l'hora de comprendre en profunditat el veritable sentit i fonament de l'ésser humà, del cosmos i de la història.

Alguns ateus, no tots, són militants laïcistes que volen esborrar el fet religiós de la vida pública. A alguns d'ells he tingut l'ocasió d'interpel·lar-los sobre la seva actitud excloent i antidemocràtica. Estan reproduint els mateixos esquemes de la confessionalitat que patírem sota el règim franquista. El seu lema era: "ateus i rojos, enemics de la pàtria". Una posició que volia imposar una determinada confessió religiosa al conjunt de la societat.

Per contra, la proclama "la religió a la sagristia" reproduceix el mateix esquema fonamentalista i autoritari subjacent en la confessionalitat catòlica. Una societat sense espiritualitat és com una casa sense fonaments.

B) Davant les noves espiritualitats

D'altra banda, les noves teologies i espiritualitats, semblava que venien a desbordar i superar la, segons ells, vella religió anquilosada, decadent i envellida. Per contra, sostinc, que en línia amb una civilització consumista, aquestes espiritualitats només accepten un Déu "a la carta" (postmodern, líquid i "sense carn"). És a dir, "construeixen" una divinitat no personal, a la seva mida, per a "consum intern", que sigui font de pau, gran consol i alegria (molt emotives i tranquil·litzadores). Al meu parer, són espiritualitats fredes i descarnades davant el sofriment i de l'esdevenidor de la resta d'éssers humans. En canvi, des d'una identitat Jesu-cristiana, em sembla necessari fer autocrítica i assumir les

interpel·lacions i aportacions de les noves espiritualitats. Però sense concessions gratuïtes ni "tripijocs".

En amplis sectors socials hi ha necessitat i "fam" de transcendència, de noves relacions religioses que donin sentit radical i global a les seves vides. Moltes d'aquestes persones busquen aquests nous camins fora de les esglésies i fora de la fe. Aquí hi ha l'interès pel Zen, el Mindfulness, el Ioga o el Budisme.

Sens dubte, són manifestacions que interpel·len l'espiritualitat Jesu-cristiana. La meva generació, jo soc de la generació del 60, en línia amb la teologia política i la teologia de l'alliberament, ha subratllat i potenciat la importància de la dimensió política de la fe cristiana, la transformació de la societat i el compromís en favor dels pobres i crucificats. Però hem descuidat i menyspreat la vida interior, el benestar espiritual i la relació amb Déu.

El repte que avui té el teisme cristià és recuperar el propi de la seva espiritualitat: l'abraçada amb Déu als pàries d'aquest món. L'experiència cristiana és interior però a partir de la primacia dels pobres. Una ex centralitat que no es troba en les noves espiritualitats.

Amb humilitat, però amb claredat he de dir, que tant l'ateisme com les noves espiritualitats sempre m'han semblat propostes molt "fluixes".

L'ateisme perquè no respon a les aspiracions de plenitud humana i no utilitza la raó humana per explicar, el perquè, el fonament últim de tot el que existeix. I les noves espiritualitats perquè ens "treuen" de la realitat i de la sort que puguin córrer la resta d'éssers humans. No m'interessa una espiritualitat intimista i purament introspectiva (ell s'ho talla i ell s'ho cus) que busca "fondre's" amb l'Absolut. El que Metz o Hans Küng critiquen com una "mística dels ulls tancats", tancats al dolor i patiment dels altres.

Per contra, l'espiritualitat Jesu-cristiana, connecta amb la nostra antropologia (la nostra naturalesa és comunitària). Ens "posa" al món. Em sembla molt més humana, atractiva i suggeridora. Implica buscar Déu a les perifèries del món i en els seus preferits (els empobrits i els crucificats d'avui). Representa una trobada amb Déu que ens "desconnecta", ens "complica" la vida (de vegades fins a entregar-la per amor i compromís per la justícia), i ens treu de la nostra comoditat burgesa.

Davant l'espiritualitat dels "ulls tancats", els seguidors de Jesucrist hem de ser místics d'ulls oberts als problemes de la societat.

No hi ha veritable unió amb Déu si no hi ha compassió (patir amb l'altre). Aquesta és la prova del "cotó", el control de veracitat i d'autenticitat, per saber si estem davant d'una trobada amb Déu o amb mi mateix.

- Conferència donada a Barcelona el 24 d'octubre de 2023 en el marc de Tribuna Joan Carrera.